

Sygn. akt II CZ 57/20

POSTANOWIENIE

Dnia 20 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Anna Owczarek

w sprawie z powództwa D. B.
przeciwko Skarbowi Państwa - Powiatowemu Lekarzowi Weterynarii w N.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 20 kwietnia 2021 r.
zażalenia powoda
na wyrok Sądu Okręgowego w Z.
z dnia 22 lipca 2020 r., sygn. akt VI Ca (...),

**uchyla zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Powód D. B. wystąpił przeciwko Skarbowi Państwa - Powiatowemu Lekarzowi Weterynarii w N. o zasądzenie na jego rzecz kwoty 611113.46 zł tytułem odszkodowania za padłe i ubite kury nioski w wyniku zastosowania zabiegów nakazanych przez Powiatowego Lekarza Weterynarii w N. wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 14 listopada 2014 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych. W toku

postępowania powód rozszerzył powództwo o zasądzenie dodatkowo kwoty 1 074 444,38 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia zmiany powództwa do dnia zapłaty.

Wyrokiem z dnia 20 listopada 2019 r. Sąd Rejonowy w N. zasądził od strony pozwanej Skarbu Państwa - Powiatowego Lekarza Weterynarii w N. na rzecz powoda kwotę 1 658 557,84 z wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty; ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwoty 1 074 444,38 zł od dnia 28 marca 2018 r. do dnia zapłaty oraz zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 92 996 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy w Z. - na skutek apelacji złożonej przez pozwaną Skarb Państwa - Powiatowego Lekarza Weterynarii w N. - wyrokiem z dnia 22 lipca 2020 r. uchylił wyrok Sądu Rejonowego w N. z dnia 20 listopada 2016 r., znosząc postępowanie przed tym Sądem od dnia 20 lipca 2016 r. i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania, pozostawiając mu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

W ocenie Sądu Okręgowego przy rozpoznawaniu sprawy przez Sąd pierwszej instancji wystąpił stan nieważności postępowania na skutek pozbawienia strony pozwanej możliwości obrony swoich praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Wynikał on z dokonywania wszelkich doręczeń w postępowaniu pierwszoinstancyjnym w sposób sprzeczny z art. 133 § 3 zd. drugie k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed jego nowelizacją przeprowadzoną ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych ustawy (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469). Z ówczesnego brzmienia tego przepisu wynikało bowiem, że doręczenia (pism procesowych, zawiadomienia o termiach rozpraw) dla Skarbu Państwa powinny być dokonywane organowi, który go reprezentuje, a nie do rąk ustanowionego pełnomocnika procesowego. Sąd Okręgowy szczegółowo prezentując czynności związane z realizacją zawiadomień sądowych dokonywanych przez Sąd pierwszej instancji wskazał m.in., że na pierwszą rozprawę przed Sądem Rejonowym w N. zostali wezwani J. M. ówczesny Powiatowy Inspektor Weterynarii w N. w charakterze strony jak i Skarb Państwa -

Powiatowy Inspektor Weterynarii w N. Na pierwszej rozprawie w dniu 23 września 2015 r. doszło do odroczenia rozprawy celem przeprowadzenia prawidłowych doręczeń. O terminie rozprawy wyznaczonej na dzień 12 grudnia 2015 r. zawiadomiono także Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa oraz Skarb Państwa - Powiatowego Lekarza Weterynarii w N. Pismem z dnia 16 października 2015 r. Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa oświadczyła, że sprawę w imieniu pozwanego Skarbu Państwa będzie prowadził samodzielnie Powiatowy Lekarz Weterynarii w N. ze względu na brak właściwości Prokuratorii Generalnej w sprawach, które prowadzone są przed Sądem Rejonowym. O rozprawie wyznaczonej na dzień 9 marca 2016 r. Sąd pierwszej instancji zawiadomił, jako pozwanego, Skarb Państwa - Powiatowego Lekarza Weterynarii w N. Następnie zarządzeniem z dnia 6 kwietnia 2016 r. Sąd Rejonowy wyznaczył termin rozprawy na dzień 22 czerwca 2016 r. i na ten termin wezwał pozwanego Skarbu Państwa - Powiatowego Lekarza Weterynarii w N. Podczas rozprawy w dniu 22 czerwca 2016 r. stawili się pozwany Skarb Państwa - Powiatowy Lekarz Weterynarii w N. oraz ustanowiony przez niego pełnomocnik w osobie radcy prawnego. Rozprawę odroczonego celem przeprowadzenia dalszego postępowania dowodowego do dnia 12 października 2016 r., nie zawiadamiając odrębnie strony pozwanej. Rozprawę wyznaczoną na dzień 12 października 2016 r. odwołano. Kolejna rozprawa została wyznaczona na dzień 15 maja 2016 r. i o tym terminie zostali zawiadomieni wyłącznie pełnomocnicy stron postępowania. Na rozprawie w dniu 15 maja 2016 r. stawił się wyłącznie radca prawny ustanowiony przez stronę pozwaną jej pełnomocnikiem. Rozprawę z dnia 15 maja 2016 r. ostatecznie odroczonego do dnia 9 sierpnia 2019 r. nie zawiadamiając o terminie odrębnie strony pozwanej wobec uznania, że wystarczające w tym względzie jest poinformowanie o tym terminie pełnomocnika strony pozwanej. Nie doszło również do zawiadomienia bezpośrednio skierowanego do strony pozwanej o rozprawie wyznaczonej na dzień 6 listopada 2019 r.

Uwzględniając powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał, że poczynwszy od dnia 20 lipca 2016 r., tj. daty wydania postanowienia z dnia 20 lipca 2016 r. doszło do nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji z przyczyny określonej w art. 379 pkt 5 k.p.c., co uzasadniało zniesienie postępowania w tym

zakresie. Ponadto stronie pozwanej nie doręczono nawet odpisu pozwu, chociaż pełnomocnik ustanowiony przez Skarb Państwa - Powiatowego Lekarza Weterynarii w N. oświadczył, iż podtrzymuje stanowisko wyrażone w odpowiedzi na pozew. Wprawdzie - jak zastrzegł - strona pozwana była prawidłowo zawiadamiana o niektórych posiedzeniach sądu. Jednak podczas tych posiedzeń tylko w części przeprowadzono postępowanie dowodowe stanowiące podstawę dla poczynienia ustaleń faktycznych przez Sąd Rejonowy. Na pierwszej rozprawie w dniu 23 września 2015 r. nie przeprowadzono postępowania dowodowego, na drugiej rozprawie w dniu 9 grudnia 2015 r. przesłuchano informacyjnie powoda, a podczas rozprawy w dniu 22 czerwca 2016 r. przesłuchano świadka Z. M. Znaczna część czynności przeprowadzona została podczas posiedzeń, o których pozwany Skarb Państwa - Powiatowy Lekarz Weterynarii w N. nie został skutecznie zawiadomiony. Z tych względów uzasadnione było wydanie wyroku kasatoryjnego na podstawie art. 386 § 2 k.p.c.

Zażalenie na wyrok Sądu Okręgowego w Z. wniósł powód zarzucając naruszenie art. 379 pkt 5 w zw. z art. 133 § 3 k.p.c. wobec uznania, że pozwany został pozbawiony możliwości obrony swych praw w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji. Jednocześnie z ostrożności procesowej powód powołał się na naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niezgodną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, co prowadziło do błędnego uznania przez Sąd Okręgowy, iż na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego wystąpił stan nieważności postępowania opisany w art. 379 pkt 5 k.p.c. Powołując się na powyższe zarzuty powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania według norm prawem przepisanych.

W odpowiedzi na zażalenie Skarb Państwa - Powiatowy Lekarz Weterynarii w N. zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej wniósł o oddalenie zażalenia oraz o zasądzenie od powoda kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie zażaleniowe według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że pozbawienie strony możliwości obrony jej praw, skutkujące nieważnością postępowania z przyczyny określonej w art. 379 pkt 5 k.p.c. dotyczy tych sytuacji, w których strona została całkowicie pozbawienia możliwości obrony, a więc gdy - w wyniku naruszenia przepisów prawa procesowego przez sąd lub inną stronę - ograniczono lub utrudniono jej przedstawienie i popieranie swojego stanowiska w toczącym się postępowaniu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 lipca 1974 r., II CR 331/74, OSNCP 1975, nr 5, poz. 84; z dnia 14 czerwca 1968 r., I CR 432/667, OSNCP 1969, nr 7-8, poz. 137, postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 października 1999 r., II UKN 174/00, OSNAPiUS 2001, nr 4, poz. 133; z dnia 21 września 2007 r., V CZ 88/07, niepubl. oraz z dnia 31 stycznia 2018 r., I CZ 3/18, niepubl.). Przyjmowane przez Sąd Najwyższy stanowisko dotyczące wykładni art. 379 pkt 5 k.p.c. zakłada konieczność przeprowadzenia w realiach konkretnej sprawy zindywidualizowanej oceny czy doszło do pozbawienia strony możliwości obrony jej praw. Stwierdzenie bowiem, że doszło do naruszenia przez sąd przepisów postępowania, które potencjalnie mogą przekładać się na utratę możliwości podejmowania przez stronę postępowania działań zmierzających do zapewnienia prawidłowej ochrony swych praw w ramach toczącego się postępowania cywilnego, nie przesądza jeszcze o występowaniu stanu nieważności postępowania z art. 379 pkt 5 k.p.c. Dla ustalenia stanu nieważności na skutek pozbawienia strony możliwości obrony swych praw konieczne jest nie tylko rozważenie przez sąd czy nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, ale także zbadanie, czy uchybienie to wpłynęło na możliwość strony do działania w postępowaniu, i wreszcie stwierdzenie, czy pomimo zaistnienia tych przesłanek strona mogła bronić swych praw w procesie. Dopiero przy kumulatywnym stwierdzeniu wystąpienia wszystkich tych warunków uprawniony będzie wniosek, że strona została pozbawiona możliwości obrony w znaczeniu wyznaczonym przez art. 379 pkt 5 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2020 r., IV CZ 1/20 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2012 r., IV CSK 441/11, niepubl.).

Niewątpliwie przepisy kodeksu postępowania cywilnego dotyczące doręczeń odgrywają istotną rolę w zapewnieniu stronom możliwość obrony swych praw w ramach postępowania cywilnego. Prawidłowe doręczenia pozwalają stronie na

pozyskiwanie informacji, które determinują jej aktywny udział w toczącym się postępowaniu. Tym niemniej - wbrew stanowisku Sąd Okręgowy - nie jest właściwe podejście, w którym każdą wadliwość w zakresie obowiązku zawiadamiania strony o wyznaczonej rozprawie *per se* traktuje się jako przejaw pozbawienia strony możliwości obrony jej praw. Trafnie Sąd Okręgowy zauważył, że zawiadomienia strony pozwanej - Skarbu Państwa - Powiatowego Lekarza Weterynarii o niektórych terminach rozpraw następowały z naruszeniem art. 133 § 3 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed 7 listopada 2019 r., który wyłączał możliwość dokonywania doręczeń do rąk pełnomocnika ustanowionego przez Skarb Państwa. Dla takiego podmiotu doręczenia miały odbywać się według zasad wyznaczonych przez art. 133 § 2 k.p.c. Jednak wyknięte przez Sąd Okręgowy naruszenie przepisów postępowania w realiach rozpoznawanej sprawy nie pozwalały na stwierdzenie, że na skutek tych naruszeń doszło do nieważności postępowania z przyczyny określonej w art. 379 pkt 5 k.p.c. Naruszenie przepisu określającego sposób dokonywania doręczeń Skarbowi Państwa nie wpłynął bowiem na pozbawienie lub ograniczenie możliwości obrony swych praw przez pozwaną Skarb Państwa. Analiza akt sprawy potwierdza bowiem, że strona pozwana, działająca w części postępowania pierwszoinstancyjnego przez swojego pełnomocnika, podejmowała czynności nastawione na obronę swoich praw (występowała z wnioskami dowodowymi, wypowiadała się merytorycznie co do meritum sporu, a następnie wniosła apelację od wyroku Sądu Rejonowego podnosząc w niej zarzuty dotyczące naruszenia przepisów prawa materialnego i procesowego). Nie był zatem uprawniony wniosek wyrażony przez Sąd Okręgowy, iż uchybienia dotyczące zastosowania art. 133 § 3 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed 7 listopada 2019 r. pociągały za sobą rzeczywiste pozbawienie strony pozwanej możliwości obrony jej praw w postępowaniu przed Sądem Rejonowym w N. Tym samym nie zachodziły podstawy do stwierdzenia, iż postępowanie pierwoinstancyjne prowadzone było w warunkach nieważności postępowania, o których mowa w art. 379 pkt 5 k.p.c. i wydania przez Sąd Okręgowy wyroku kasatoryjnego na podstawie art. 386 § 2 k.p.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ i 394¹ § 3 k.p.c. k.p.c., orzekł, jak w sentencji.

ke